

Lansare-simpozion „MEMORIA CIMITIRELOR EVREIEȘTI“

O lansare de carte ieșită din comun despre una din cele mai sfinte îndatoriri față de înaintași-păstrarea „Memoriei cimitirelor evreiești” – s-a derulat la Biblioteca Templului Coral, în 19 decembrie a.c. Este vorba de broșura bilingvă (română și engleză), cu același titlu, apărută în condiții grafice excepționale, editată cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor (M.C.C.), al dr. *Irina Cajal Marin*, realizată de *Janina Ilie* și *Mirela Așman*. Traducerea în engleză – *George Weiner*, tehnoredactarea – *Marius Geller*. Lansarea a devenit: ● replică la adresa calomniatorilor (vicepreședintele F.C.E.R., ing. *Paul Schwartz*) ● meditație filosofică (Marele Rabin *Menachem Hacohen*) ● confesiune (președintele A.E.R.V.H., conf. dr. *Otto Adler*) ● informare asupra cimitirelor evreiești din Capitală și din țară (președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr* și, respectiv, directorul Centrului F.C.E.R. de Administrare a Patrimoniului Imobiliar, ing. *Rudy Marcovici*) ● prilej pentru considerații de ordin istoric (directorul C.S.I.E.R., prof. univ. dr. *Liviu Rotman*, dr. *Lya Benjamin*) ● comunicare interconfesională și interetnică (reprezentantul Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, Pr. *Florin Șerbănescu*, respectiv, reprezentanta etniei rome, cercetătoarea la I.N.S.H.R., *Delia Grigore*) ● aprecieri asupra trecutului comunității-mamă (președintele Uniunii Cineaștilor din Canada, *Dan Schlanger*, evreu originar din România) ● observații asupra simbolisticii pietrelor funerare (dr. *Hary Kuller*). Lansarea s-a transformat într-un simpozion, prefațat de *Mirela Așman* și moderat de vicepreședintele Federației, ing. *Paul Schwartz*. Printre participanți s-au numărat reprezentanți ai M.C.C. și conducători ai I.N.S.H.R.

În 2007, Federația a cheltuit pentru întreținerea cimitirelor mai mult decât între 1996-2006

Una dintre preocupările prioritare ale conducerii F.C.E.R. este păstrarea moștenirii istorice iudaice. Noi, cei de azi, reprezentând aproximativ un procent (10 000 de membri ai comunității) din ceea ce am fost înainte de război (circa 800 000 de evrei) suntem moștenitorii a peste 800 de cimitire. Pe baza recensământului oficial din 1938, am identificat, recent, noi cimitire evreiești. Și acțiunea de depistare continuă. *Dacă în perioada 1996-2006 s-au cheltuit peste 220.000 USD și s-au executat 300 de lucrări pentru întreținerea cimitirelor, în 2007 Federația a cheltuit sume care depășesc nivelul de cheltuieli din toată perioada mai sus amintită, a subliniat vicepreședintele PAUL SCHWARTZ.* Desigur, problemele sunt mari și multiple. Dimensiunea lor este elocvent exprimată de faptul că, din cele 809 cimitire evreiești cunoscute, 750 se află în localități unde, de zeci de ani, nu mai trăiesc evrei. Conducerea Federației a solicitat sprijinul Guvernului României pentru păstrarea patrimoniului sacru evreiesc, care, de fapt, este și patrimoniu al țării. Drept urmare, primul ministru a aprobat un *Memorandum* menit să asigure implicarea mai consistentă a Guvernului în această direcție și s-a constituit un grup de lucru, coordonat de M.C.C., din care face parte și un reprezentant al F.C.E.R. Dar cu tot sprijinul din partea statului român, cu toate eforturile financiare ale Federației, pentru aducerea cimitirelor evreiești la starea de normalitate ar fi necesară o sumă de circa 20-25 milioane USD, sumă depășindu-i puterile. Pentru salvarea moștenirii iudaice în România, F.C.E.R. a adresat un *Apel* către toți evreii din Israel și Diaspora. Din păcate, așa cum se știe, reprezentantul Federației „Avoteinu” din S.U.A., David Kahan, a orchestrat - și continuă să o facă - o campanie de calomnii și minciuni la adresa Federației, recurgând la sprijinul președintelui P.R.M., senatorul Corneliu Vadim Tudor, pentru a formula o completare la Legea 598/2004 de aprobare a O.U.G. nr. 36/2002, privind proprietățile comunitare evreiești; o nejustificată ingerință în treburile comunităților evreiești din România, fapt nepermis de Statutul Federației. Vorbitorul a arătat că David Kahan împărtășește opiniile rabinilor extremiști, care nu recunosc Statul Israel.

Marele Rabin *Menachem Hacohen* a ilustrat importanța pe care o are cultul morților în iudaism recurgând la un episod biblic. (Traducerea în română a fost asigurată de Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*). La stingerea din viață a soției sale, Sara, Avraham alege un loc de veci situat într-una din cele mai frumoase zone ale Israelului, Hebronul; respectiv, peștera Mahpelah, loc

pe care-l *cumpără* de la proprietari, deși aceștia i-au propus să-l primească în dar, dat fiindcă Avraham era unul din oamenii de vază ai timpului. În același loc au fost înmormântați Avraham, Ițhac și Iacov, Rivca și Lea. Numai Rahel a fost înmormântată la Bet Lehem, fiindcă acolo a murit. Iacov a suferit toată viața pentru că n-a înmormântat-o la Mahpelah. Aflat în Egipt, Iacov îl pune pe Iosif să jure că-l va înmormânta lângă înaintași. „*Dacă nu putem să ne onorăm morții, nu-i putem onora nici*

„Dacă nu ne putem onora morții, nu-i putem onora nici pe cei vii

pe cei vii. Nu există diferență între un mort evreu și unul neevreu, dar, fiindcă în timpul vieții fiecare a avut propria credință, ea trebuie să-i fie respectată și după moarte. Acest lucru s-a păstrat și după procesul de laicizare a populației evreiești din ultimele două secole. *Cimitirul este, ca și sinagoga, un loc sacru*”. Conform legislației halahice, nu e permisă mutarea cimitirelor, nici exhumările, conform expresiei „odihnească-se în pace!”. Există, totuși, excepții: mutări din pământul Diasporei în Pământul Sfânt al Israelului. Omul e făcut din țărână și se întoarce în țărână, în timpul vieții fiind dator să făptuiască binele. Atunci când, în România, trăiau 800.000 de evrei, dar care nu se așteptau ca jumătate din ei să piară în Holocaust, au fost cumpărate parcele de

teren evaluate la numărul lor de atunci, dar care n-au mai fost folosite. Problemele cu care se confruntă, azi, F.C.E.R. sunt de mare dificultate. În fiecare iarnă au loc deteriorări în cimitirele din România. Eminența Sa și-a exprimat îngrijorarea privind situația pe termen lung a cimitirelor, dar și speranța că autoritățile statului și F.C.E.R. vor găsi, împreună, o soluție pentru întreținerea lor.

Cimitirele – un document istoric important

Primele îndatoriri ale unei comunități evreiești este să aibă sinagogă și cimitir. Însăși *Porunca a V-a din Decalog*, „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”, o implică - a observat președintele A.E.R.V.H., conf. univ. dr. *Otto Adler*. Când mergem în pelerinaj la mormintele celor dragi și de sărbători, ne rugăm ca Dumnezeu să-i odihnească în *Gan Eden*. Față de alte limbi care au numai un cuvânt pentru suflet, ebraica are patru: *ruah* (simțul vieții); *nefeș* (conștiința umană); *neșama* (sufletul nemuritor); *Șehina* (sufletul lui Dumnezeu). În cel mai mare cimitir evreiesc din lume, la Birkenau, unde a fost gazat mama lui, când s-au comemorat 60 de ani de la eliberarea lagărului Auschwitz-Birkenau, atât vorbitorul cât și Marele Rabin, primul suferind de astm, al doilea - având pneumonie, au stat ore în ger și n-au pătât nimic. „Am trăit o minune”, s-a relevat caracterul mistic al cimitirului, fapt confirmat și cu alte prilejuri. La o succintă trecere în revistă, președintele C.E.B., ing. *Osy Lazăr*, a enumerat cele trei cimitire în funcțiune în Capitală (Filantropia, Giurgiuului și Sefard), a amintit fostul Cimitir Sevastopol, dezafectat în timpul Holocaustului, parte din pietrele funerare fiind adăpostite în Cimitirele Giurgiuului și Sefard. Există 102.600 decedați în cimitirele mai sus citate, în evidență computerizată. S-au obținut fonduri pentru repararea capelei la Cimitirul Filantropia. Există demersuri pentru împrejmuirea cimitirelor, așa încât să fie împiedicate profanările. O altă problemă este și ștergerea de *grafitti*-uri profanatoare. Din sinteza situației cimitirelor în țară, făcută de ing. *Rudy Marcovici*, a reieșit că: ● din fondurile obținute de la Guvern, s-au făcut unele reparații ● Poliția s-a sesizat când au fost înfăptuite încălcări ale dreptului de proprietate și, în curând, F.C.E.R. va fi ajutat la întreținerea unor cimitire în locuri îndepărtate ● dacă în 1995, s-au efectuat 24 de lucrări în valoare de 11.500 USD, în 2007 s-au înfăptuit 76 de lucrări în valoare de 233.510 USD ● creșterea valorii terenurilor a născut tot soiul de interese ● Fundația „Caritatea” contribuie la

N.R. - Din păcate, campania Rabinului David Kahan continuă cu aceeași lipsă de temeii, antrenând și numele unor rabini din Israel, nu puțini dintre ei dezinformați tendențios.

reabilitarea cimitirelor. „Cimitirul evreiesc este un document istoric important care completează alte surse privind istoria unei populații evreiești”, a specificat prof. univ. dr. *Liviu Rotman*. Cimitirul „vorbește” despre organizarea, personalitățile, întinderea unei comunități. În iudaism, cimitirul e considerat *Beit Haim* (Casă a Vieții). Inscripțiile de pe pietrele tombale sunt informații despre structura socio-profesională a comunității. Simbolurile de pe aceste pietre poartă mesaje culturale despre gradul de sinteză între Orient și Occident. Există studii despre interinfluența simbolisticii funerare românești și iudaice.

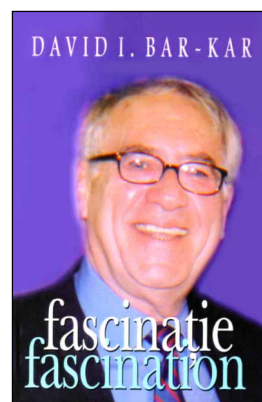
Reprezentantul Patriarhiei, Părintele *Florin Șerbănescu*, a arătat că și cimitirele creștin-ortodoxe se confruntă cu probleme de sistematizare, de păstrare a unor cimitire foarte vechi, subliniind că buna conviețuire interetnică și interconfesională creează responsabilități comune. Preotul a încheiat recitând un impresionant poem despre legătura între vii și morți, scris de Nichita

„Cunosc comunități evreiești cu peste 100.000 de membri, care nu se pot lăuda cu realizările dvs.”

Stănescu. Cimitirele evreiești din România vorbesc despre un trecut bogat, a remarcat regizorul *Dan Schlanger*, din Canada, originar din România, de unde a plecat acum 28 de ani. „Viața evreiască din România este, azi, atât de bogată în realizări de parcă ați fi 100.000, nu 10.000 de evrei. Cunosc comunități evreiești cu peste 100.000 de membri, care nu se pot lăuda cu realizările dvs.”. Dr. *Hary Kuller* a observat că, la o eventuală reeditare, broșura ar trebui să aibă o bibliografie și a făcut unele completări legate de fostul cimitir Sevastopol. Reprezentanta rromilor, *Delia Grigore*, a vorbit despre: ● „altarele” în memoria celor dragi existente în unele case de romi, fiindcă rromii n-au avut cimitire ● procesele de purificare la rromi legate de ritualurile morții ● dialogul cultural, cu atât mai necesar cu cât evreii și rromii au „împărtășit Holocaustul”. Elementul socio-politic desprins din vechimea cimitirelor evreiești din Moldova a fost evidențiat de dr. *Lya Benjamin*: evreii au fost chemați de boieri pentru dezvoltarea economică a târgurilor, atrăgându-i prin gratuitatea ofertei de terenuri pentru sinagogi, cimitire, băi rituale. Cimitirele Ciurchi, din Iași, și Sevastopol au avut aceeași soartă. Cel de-al doilea a fost eternizat de pictorul *Lazăr Zin*.

IULIA DELEANU

Chemarea locurilor natale

DAVID I. BAR-KAR
fascinatie
fascination

Legenda „evreului rătăcitor” nu este o legendă, este o tragedie istorică. Căminul evreiesc, *Medinat Israel*, a renăscut din propria cenușă. Au reclădit acest vis de două mii de ani fiii Diasporei. Unii mai poartă nostalgia locurilor natale.

Am avut, zic eu, șansa să întâlnesc un om deosebit: *David I. Bar-Kar* (numele, în aramaică, înseamnă „fiul pământului”), născut la Iași, în 11 octombrie 1933. În 1939 vine cu familia în București, deși în Iași unul din bunici fusese un cunoscut inginer de construcții civile; îl chema Iosef Cana (de la Kahana), iar tatăl era bancher. Pogromul de la Iași îi aduce jalea în familie: sunt uciși doi unchi, în „Trenurile Morții”. În Capitală era liniște. O liniște relativă, iar chemarea Sionului a avut un cuvânt de spus.

Tânărul David obține diploma în pedagogie la Universitatea Ebraică din Ierusalim, studiază științele politice, finanțele, filosofia în Anglia și în S.U.A. A fost profesor („profesorul profesorilor de ebraică”, el, care, ajuns în 1949 în Israel nu știa o boabă de ebraică), a lucrat în diplomație, finanțe. A locuit 18 ani la New York, alți ani la Londra, a cunoscut personalități, a fost prieten cu un laureat Nobel pentru Pace, lord Philip Noel Baker, cu liderul laburist James Callaghan. În Israel a colaborat cu „Sohnut”, cu fundațiile „Keren Hayesod”, „Keren Kayemet” (prima, de ajutoare, a doua de achiziție pământ) a lucrat în kibuz, l-a cunoscut, îndeaproape, pe Zeev Sharef (Scherf), secretarul primului guvern israelian, colaborator al lui Ben

Gurion, ministru în trei guverne, dar Zeev Sharef nu i-a spus că s-a născut în România, la Izvoarele Sucevei. Aliaua română nu era prea unită, din diverse motive. Marea minune s-a petrecut în 2001. A revenit în România, de care timp de 52 de ani nu a vrut să mai știe nimic. Îl durea prea mult ruptura petrecută în 1949. De atunci locuiește în vechiul-noul București.

lubește Israelul, dar primii 15 ani din viață nu se pot uita. Revederea cu locurile natale i-a inspirat nu mai puțin de opt plachete de versuri. Evident, poeziile nu au sunetul de vioară al celor meșteșugite, dar bucuria, iubirea răzbat ca niște raze în zorii unei noi zile. Pe lângă aceasta, spune „lucruri” interesante: „Dar duhul granițe nu are / Căci universul este-al lui / și răsflând peste hotare / se regăsește-n fiecare”. Într-un poem scris în ebraică (știe să scrie în engleză, ebraică, română) evocă momentul când, într-o pădure din Pardes Hana, a început să învețe ebraica, din dorința de a se integra rapid în viața noii patrii. Îl privesc, la cei 74 de ani ai săi: un om, sufletește, tânăr (deși are nepoate), cu amintirile sale despre bunici, despre o Românie antebelică, seculară, în care evreii au avut un rol. Astăzi, unii revin și este foarte bine. *Kol Kavod!*

BORIS MARIAN

P.S. - David I. Bar-Kar a luat contact cu Comunitatea și cu F.C.E.R., s-a înscris ca membru și vrea să participe la viața obștii.

